

المُطَهَّرِينَ (توبه/۱۰۸): «مسجدی که از روز نخست بر پایه تقوی بنا شده است، شایسته تر است که در آن به عبادت بایستی در آن مردانی هستند که دوست دارند پاکیزه باشند و خداوند پاکیزگان را دوست دارد».

شأن نزول این آیه اگرچه مسجد قبا است (۵) که نخستین مسجدی می باشد که توسط پیامبر صلی الله علیه و آله هنگام هجرت به مدینه تأسیس گردیده است و به تعبیر علامه طباطبائی «خداوند مسجد قبا را در این آیه به سبب حسن نیت مؤسسین آن مدح کرده است (۶)». اما شأن نزول مخصص نیست و آیه قاعده‌ای کلی را بیان می‌دارد و آن این است که: تأسیس مسجد باید با انگیزه‌ای الهی و بر اساس تقوا و پرهیزکاری باشد.

ب- جواز تأسیس مسجد در جوار قبور

اولیای الهی

خداوند در قرآن مجید می‌فرماید: قَالَ الَّذِينَ عَابُوا عَلَىٰ أُمَّرِهِمْ لَنَنخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا (کهف/۲۱): «آنان که از راز ایشان (اصحاب کهف) آگاهی یافتند، گفتند: ما مسجدی در کنار (مدفن) ایشان می‌سازیم».

بر اساس این آیه، می‌توان در کنار قبور اولیای الهی، مسجد بنا نهاد؛ تأسیس مسجد در کنار مزار اولیاء الهی، در واقع پیوند زدن قداست مسجد با قداست مکانی است که جسم پاک اولیا در آنجا آرمیده است و این موجب اهمیت و ارزش مضاف

آن مکان می‌باشد. همین پیام قرآنی را می‌توان از آیه ذیل نیز برداشت نمود که خداوند می‌فرماید: وَ اتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى (بقره/۱۲۵): «از مقام ابراهیم، مکانی برای نماز انتخاب کنید». اگرچه این آیه به یکی از مناسک حج و عمره و

«در آیه، معابد را به طور خاص (از میان مظاهر دین) ذکر فرمود با وجود این که اگر این دفع و جهاد نباشد، اصل دین بر پا نمی‌ماند و تمامی آثار دینی محو می‌گردد، زیرا این معابد، نشانه‌ها و نمادهایی هستند که بر قوام دین دلالت دارند و صورت و سیمای دین را در اذهان عمومی زنده و برقرار نگاه می‌دارند(۳)».

بر اساس نظر شریف علامه طباطبایی، این آیه معابد و مساجد را مهمترین و شاخص‌ترین نماد اجتماعی دین معرفی کرده است. آنچنان که با از

بین رفتن آن‌ها، گویا اصل دین نابود می‌شود و این نگرش اهمیت و ارزش فوق‌العاده مسجد از نظر قرآن کریم را بیان می‌کند.

وظیفه نخست: تأسیس مسجد

از آنچه در باره اهمیت مسجد گفته شد، اهمیت و ضرورت تأسیس مسجد نیز دانسته می‌شود. اولین اقدام پیامبر اکرم (ص) پس از هجرت، بنای مسجد بوده‌است؛ بر این اساس همه افراد به ویژه ائمه جمعه، ائمه جماعات، مبلغان دین و فرهیختگان و دلسوزان امت اسلامی مسئولیت دارند نسبت به تشویق مردم و بیان ثواب تأسیس مسجد اقدامات لازمه را معمول دارند. از امام صادق علیه السلام نقل شده است: مَنْ بَنَى مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ (۴): «هر که مسجدی بنا کند خداوند خانه‌ای در بهشت برایش بنا خواهد کرد».

تأسیس مسجد در واقع، کمک به اقامه نماز و مآلاً اقامه دین و ترویج فرهنگ دینی در جامعه است، لذا چنین اجر و پاداش بزرگی برای آن مقرر گردیده است.

برخی آیات مربوط به ساخت مسجد عبارتند از:

الف- تأسیس مسجد بر اساس تقوی

خداوند کریم در قرآن مجید می‌فرماید: لَمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ

مکه پیامبر صلی الله علیه و آله، چنین امنیتی را برای برخی مشرکان تضمین کرد(۱).
۲. تفسیر دیگر آن است که: چنین افرادی سزاوار نیست وارد مساجد شوند مگر با خوف از خدا و خشوع نسبت به عظمت الهی، چرا که ادب مناسب برای حضور در خانه خدا، همین احساس خضوع و خشوع نسبت به جلال و کبریائی خداوند متعال است(۲)».

بنا بر این تفسیر، آیه مورد نظر از دو جهت اهمیت فوق العاده‌ای را برای مساجد تبیین می‌کند: اولاً از این جهت که ظلم به مسجد و منع کارکرد اصلی آن که عبادت خداست، بالاترین ظلم دانسته شده است.

ثانیاً از این نظر که حتی چنین ظالمانی اگر به مساجد پناه برند و از خانه‌های خدا امنیت بطلبند و ادب شایسته حضور در مساجد را رعایت نمایند، خداوند متعال آنان را مشمول این امنیت قرار داده خواهد پذیرفت و این به برکت تأثیر استثنایی مسجد در تحول انسان و دگرگونی روحی او می‌باشد.

ج- پاسداری از مسجد یکی از فلسفه‌های تشریح جهاد

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید وَ لَوْ لَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمُ بَعْضًا لَهَدَمَتِ صَوَامِعُ وَ بِنَعُ وَ صَلَوَاتُ وَ مَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَ لَيُنْصَرْنَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ (حج/۴۰)
: «اگر خداوند بعضی از مردم را به وسیله برخی

دیگر دفع نمی‌کرد، صومعه‌ها و معابد یهود و نصاری و مساجدی که نام خدا در آن بسیار برده می‌شود ویران می‌گردید».

اهمیت حکم جهاد بر کسی پوشیده نیست؛ با توجه به این آیه که برای حفظ مساجد و معابد از انهدام، جهاد (دفع الهی)، معرفی شده است. می‌توان از این آیه اهمیت فوق العاده مساجد و معابد را دریافت که به خاطر پاسداری از آنها «جهاد» تشریح گردیده است. علامه طباطبائی ذیل این آیه می‌نویسد:

بهره مندی که از فیض نماز به عنوان «الصلاة معراج المؤمن» و می‌تواند مسجد را مبدأ معراج خود قرار دهد و فیض عروج از مسجد به عنوان بیت الله را دریابد. از امام صادق علیه السلام نقل شده: «علیکم یتیان المساجد فإنها بیوت الله فی الأرض و من اتاها متطهراً، طهره الله من ذنوبه و کتب من زواره»؛ (بر شما باد که به مساجد بروید چرا که آنها خانه‌های خدا در این زمین اند و هر که با طهارت به مساجد رفت و آمد داشته باشد خداوند او را از گناهانش پاک می‌کند و از زائران خود مقرر می‌فرماید).

بدیهی است این تأثیر معنوی شگرف که مسجد در تطهیر انسان از آلودگی گناهان دارد، مهمترین ابزار و مناسب‌ترین مرکب برای عروج روحانی است.

ب- ظلم به تحقق اهداف مسجد، بالاترین ظلم

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَ سَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (بقره/۱۱۴) : «کیست ستمکارتر از کسی که از بردن نام خدا در مساجد او جلوگیری کند و سعی در ویرانی آن نماید. چنین کسانی نباید جز با حال ترس وارد مساجد شوند. آنها در دنیا، خوار و ذلیل و در آخرت، گرفتار عذابی بزرگ خواهند بود».

در این آیه، منع از کارکرد اصلی مساجد که عبادت و ذکر الهی است و تلاش برای ویرانی ظاهری و باطنی مساجد، بدترین ظلم دانسته شده است که لازمه قهری آن، اهمیت و ارزش فوق العاده مسجد و کارکرد ارزشمند مساجد می‌باشد ادامه این آیه (أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ.....) را سید قطب در تفسیر فی ظلال القرآن، دو گونه تفسیر کرده است:

۱. «آنان از ورود در مساجد و برخورداری از امنیت محرومند مگر آن که به خانه‌های خدا (مساجد) پناهنده شوند و از حریم امن الهی در مساجد، امنیت بطلبند (همان‌گونه که در فتح

به نماز جماعت می‌دهد: وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ وَ ارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ (بقره/۴۳) و آن اجر و ثواب استثنایی و کم نظیر برای نماز جماعت تعیین گردیده؛ مسجد، ظرف بر خور داری از این اجر عظیم و بهره مندی از فیض سرشار و عنایت ویژه حق متعال است.

از آنجا که مسجد، ظرف دعا و نیایش و تعلیم و تعلّم قرآن است، می‌توان گفت آیات مربوط به دعا و آیات مربوط به قرآن نیز به طور غیر مستقیم به اهمیت و جایگاه مسجد، اشاره دارد.

۲. آیاتی که به طور صریح و مستقیم به آن دلالت دارند. برخی از مهمترین آیاتی که مستقیماً به اهمیت مسجد پرداخته عبارتند از:

الف - مسجد پایگاه عروج انسان کامل

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ (اسراء/۱)

«منزه است خدایی که بنده خود را در یک شب از مسجد الحرام تا مسجد الاقصی که پیرامون آن را مبارک قرار دادیم، سیر داد.»

بر اساس این آیه شریفه، مسجد مبدأ معراج و پایگاه عروج انسان کامل به عالی ترین مدارج آسمانی است؛ زیرا مسجد الحرام مبدأ اسراء و معراج پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از زمین و مسجد الاقصی محل شروع معراج آسمانی آن حضرت بوده است.

این که مسجد به عنوان نقطه آغاز این سیر روحانی و سفر آسمانی به سوی عالم ملکوت و مشاهده آیات ویژه جهان ماوراء تعیین گردیده، بی تردید نشان دهنده جایگاه برتر این مکان مقدس در معراج انسان است. بر این اساس، نه فقط مسجد الحرام و مسجد الاقصی که هر مسجدی این قابلیت را دارد که مبدأ معراج نمازگزار حقیقی شود؛ البته هر کس به اندازه ظرفیت و توان وجودی و میزان

سیمای مسجد در قرآن

مقدمه

سیمای مسجد نه فقط به عنوان محل اقامه نماز و نه تنها به عنوان جایگاه انجام بسیاری از مناسک و شعائر دین بلکه به عنوان پایگاه بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی باید مورد بازشناسی و بازتعریف قرار گیرد.

اگر اهتمام شایسته‌ای نسبت به مساجد از سوی آحاد جامعه اسلامی صورت نمی‌گیرد و اگر حضور در مساجد و بهره‌گیری از برکات آن و استفاده صحیح و همه‌جانبه از آن بدان‌گونه که شارع مقدس تعیین فرموده، انجام نمی‌شود از آن رو است که جایگاه رفیع و پایگاه منبع این مکان مقدس همچنان ناشناخته مانده است. در این باره، شعار بسیار داده شده و قلم‌فرسایی‌ها و سخنرانی‌های بسیار صورت گرفته، اما آموزش و فرهنگ‌سازی مؤثر بیشتری لازم است.

امید است که این نوشتار که درباره سیمای مسجد در آیات نورانی قرآن کریم است بتواند زیرساخت فکری اقدامات مؤثر و مبارک برای فرهنگ‌سازی مؤثر در جامعه اسلامی نسبت به مساجد باشد.

قرآن کریم، بهترین و عالی‌ترین منبع برای شناخت سیمای مسجد در فرهنگ اسلامی است. آیات مربوط به مسجد را می‌توان در پنج بخش دسته‌بندی نمود. در این مقاله مروری اجمالی بر

این آیات صورت می‌گیرد، سپس مباحث تفصیلی مربوط به هر یک، بیان می‌گردد.

• اهمیت و جایگاه مسجد

مسجد محل اقامه نماز جماعت، دعا، و آموزش قرآن است. بر این اساس آیات بیانگر سیمای مسجد در قرآن بر دو گونه است:

۱. آیاتی که به طور غیر مستقیم به اهمیت و جایگاه مسجد اشاره کرده‌اند. بدون تردید، بخشی از آیاتی که مربوط به نماز است را می‌توان از جمله آیاتی دانست که به طور ضمنی بیانگر اهمیت و جایگاه والای مسجد نیز هست؛ زیرا اگر نماز خیر العمل است پس مسجد به عنوان مکان انجام خیر العمل شرافت و اهمیت دارد.

اگر در دهها آیه قرآن بر اقامه نماز تأکید شده و وجوب و ضرورت نماز بیش از هر عمل دیگر مورد تأکید قرار گرفته؛ می‌توان دریافت که مسجد به عنوان مکان اصلی اقامه نماز، بیش از هر مکانی مورد اهتمام و عنایت قرآن است اگر نماز انسان نمازگزار را فحشاء و منکر باز می‌دارد پس مسجد مکان مقدسی است که از آن جهت که این شستشوی معنوی و این پالایش و پیرایش روحانی در آن انجام می‌شود. از ارزش و اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است اگر قرآن دستور

الهی تطبیق داده‌است: «خذوا زینتکم عند کل مسجد یعنی الأئمة(۱۴)» یعنی آیه دستور می‌دهد که حضور در مساجد و انجام اعمال عبادی باید با اهتمام به رهبر معصوم باشد. امام صادق علیه السلام فرمود که در آیه «خذوا زینتکم..». ائمه مورد نظرند. به دیگر سخن، باید روش عبادت و بندگی را از آنان آموخت و بر اساس سیره‌ی آنها عبادت را انجام داد.

پی نوشت:

- ۱) محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۲، ج ۴، ص ۳۹۰.
- ۲) فی ظلال القرآن، سید قطب، بیروت، دار الشروق، چاپ پانزدهم، ۱۴۰۸ه، ج ۱، ص ۱۰۵.
- ۳) طباطبائی، محمد حسین، المیزان، قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، چاپ دوم، ۱۳۹۲ه، ج ۱۴ ف ص ۳۸۶.
- ۴) میزان الحکمه، همان، ج ۴، ص ۳۹۱.
- ۵) عروسی حویزی، عبدجمعه، نورالثقلین، بیروت، مؤسسه تاریخ العربی، چاپ اول، ۱۴۲۲ه، ج ۳، ص ۱۷۰.
- ۶) المیزان، همان، ج ۹، ص ۳۹۰.
- ۷) فی ظلال القرآن، همان، ج ۲، ص ۱۶۱۴.
- ۸) فی ظلال القرآن، همان، ج ۲، ص ۱۶۱۴.
- ۹) بی آزار شیرازی و حجتی، کاشف، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۲، ج ۵، ص ۲۹۲.
- ۱۰) برخی از محققان معاصر از جمله علامه طباطبائی در المیزان ذیل این آیه بر اساس روایت معروفی از امام جواد علیه السلام تفسیر دوم یعنی اعضاء سجده را برای کلمه مساجد برگزیده‌اند.
- ۱۱) مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، دار الکتب الاسلامیه، چاپ سی و ششم، ۱۳۷۸ ف ج ۶ ص ۱۷۹.
- ۱۲) مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، دار الکتب الاسلامیه، چاپ سی و ششم، ۱۳۷۸ ف ج ۶ ص ۱۷۹.
- ۱۳) تفسیر نمونه، همان، ج ۴، ص ۱۸۲.
- ۱۴) نورالثقلین، همان، ج ۲، ص ۴۴۳.

«بگو پروردگرم به عدالت امر کرده است و توجه خود را در هر مسجدی به سوی او قرار دهید و او را بخوانید در حالی که دین خود را برای او خالص کرده اید».

در این که مقصود از جمله «وَ أَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ» چیست؛ مفسران اقوال گوناگونی دارند؛ برخی گفته اند: منظور از آن، توجه به قبله هنگام نماز است. برخی گفته اند: منظور شرکت در مساجد هنگام نمازهای روزانه است و برخی، احتمال داده اند: هدف از آن حضور قلب و نیت خالص هنگام عبادت می‌باشد(۱۱).

آیه الله العظمی مکارم می‌نویسد: «معنایی که با سیاق آیه مناسب تر است آن است که می‌فرماید: به خدا توجه کنید و از توجه به غیر خدا و هر گونه شرک بپرهیزید(۱۲)».

بر اساس آیات پیشین، مسجد محل عبادت و بندگی خالصانه است و باید از انجام هرگونه برنامه شرک‌آلود و برگزاری هرگونه مجلس ریاکارانه در آن، خودداری شود.

یا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ (اعراف/۳۱): «ای فرزندان آدم هنگام حضور در هر مسجدی زینت بگیرید». این دستور الهی می‌تواند اشاره به زینت‌های ذیل باشد: ۱- زینت‌های جسمانی که شامل پوشیدن لباس‌های مرتب و تمیز، شانه زدن موها، به کار بردن عطر و مانند آن، می‌شود. ۲- زینت‌های معنوی یعنی

برخورداری از ملکات اخلاقی و پاکی نیت(۱۳) یا ایمان چنان که قرآن کریم می‌فرماید: «حَبَبَ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانَ وَ زَيْنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ» (حجرات/۷). ایمان نزد شما محبوبیت یافته و خداوند آن را در قلب‌های شما زینت داده است. ۳- زینت‌های زندگی دنیا که شامل فرزندان و نوادگان آدمی می‌شود؛ زیرا قرآن کریم، فرزندان آدمی را زینت حیات دنیا معرفی فرموده است. ۴- پیروی از امامان: در برخی روایات تفسیری در ذیل این آیه، زینت به رهبران معصوم

الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا (جن/۱۸) :
«مساجد متعلق به خداست پس کسی را همراه با
خداوند نخوانید». در تفاسیر، مساجد در این آیه به
دو معنی تفسیر شده است:

یکی اعضای سجده یعنی اعضای از بدن که
هنگام سجده بر زمین نهاده می‌شود و دیگری
همان معنی متبادر به ذهن یعنی مکان‌های ویژه
نماز و عبادت.

بر اساس این تفسیر که آیه مربوط به مساجد
باشد، بر این نکته تأکید دارد که در مساجد باید
صرفاً عبادت خدا صورت گیرد البته این سخن به
این معنی نیست که امور عبادی غیر نماز نباید در
مسجد انجام شود زیرا سیره پیامبر صلی الله علیه و

آله و ائمه علیه السلام آن بوده که برخی امور مهم
دیگر مانند تعلیم، تبلیغ، قضاء و... در مسجد انجام
می‌شده است، چون آن امور، مصادیق دیگری
از عبادت محسوب می‌شده است. بلکه آنچه آیه
مذکور در صدد نفی آن است اموری است که با
توحید در عبادت منافات داشته باشد. بنابراین هر
گونه عمل شرک آمیز اعم از شرک جلی و شرک
خفی که شامل عبادت ریائی یا امور دنیوی و غیر
عبادی است، نباید ساحت مقدس مسجد را آلوده
سازد (۱۰).

همین معنی در آیه دیگر مورد تأکید قرار گرفته
است: قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ
كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ (اعراف/۲۹):

کیفیتی که شارع مقدس مقرر فرموده است. سید قطب در ذیل آیه اول می‌نویسد: «این که مشرکان مساجد را آباد کنند امری است غیر قابل قبول و توجیه ناپذیر، چرا که مخالفت با طبیعت اشیاء است. خانه‌های خدا، صرفاً برای عبادت خداست تا در آن فقط نام او یاد شود و کسی و چیزی جز خدا در آن پرستیده نشود؛ پس چگونه ممکن است کسی خانه خدا را آباد کند که توحید قلب او را آباد نکرده باشد(۷)».

این مفسر همچنین در خصوص صفات آبادکنندگان مساجد در مورد ذیل آیه بعد نیز می‌نویسد:

«آیه بر خشیت از خدا و ترسیدن از غیر او بعد از دو شرط ایمان باطنی و عمل ظاهری، تصریح کرده است، زیرا آبادکننده مسجد باید از زیر سایه هر گونه شرکی در شعور یا سلوک خود، رهایی یافته باشد و ترس از هر کسی جز خدا، نوعی شرک خفی محسوب می‌شود. پس هر گاه انسان از لحاظ اعتقاد و عمل کاملاً خلوص یافت؛ شایستگی برای آبادانی مسجد را می‌یابد و سزاوار دریافت هدایت از سوی خدا می‌گردد(۸)».

این آیات به یکی از ابعاد مهم اجتماعی و سیاسی مسجد نیز اشاره دارد که در تفسیر کاشف مفسران به آن تَفْطَنْ یافته اند: «از آغاز مسجد پیوندی ناگسستنی با عبادت، فرهنگ، اقتصاد و سیاست دارد. این آیات، ولایت مشرکان را بر مسجد الحرام

لغو می‌کند و اجازه نمی‌دهد سیاست را از اسلام و مسجد جدا سازند و اداره و عمارت مسجد و سقایت حجاج را مشرکان به دست گیرند، بلکه باید عمارت و ولایت بر مساجد، به دست افراد با ایمان و متعهد و عامل به دستورات اسلام به ویژه نماز و زکات باشد و آنها که جز از خدا نمی‌ترسند. با این آیات از زمان پیامبر (صلی الله علیه و اله)، مسجد به صورت کانون عبادی سیاسی در آمد»(۹).

وظیفه دوم: آبادان ساختن مساجد با عبادت، دعا و آموزش قرآن

کارکرد اصلی مسجد آن است که به عنوان عبادتگاه مورد استفاده قرار گیرد. مسجد به عنوان معبد و محل عبادت حتی قبل از اسلام مورد تصریح قرآن قرار گرفته است: لَتَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا(کهف/۲۱): «مسجدی در کنار آنان (اصحاب کهف) می‌سازیم».

البته مسجد با نام و نشان و ویژگی‌های خاص اسلامی مربوط به بعد از ظهور اسلام است، اما مسجد به معنی عام آن یعنی عبادتگاه عمومی بر اساس آیه مذکور قبل از اسلام نیز وجود داشته و قرآن اصالت و اهمیت آن را مورد تأکید قرار داده است.

قرآن کریم در مورد عبادت در مسجد چنین می‌فرماید:

الف- مسجد، محل انجام عبادت خالصانه
خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: وَ أَنْ

مکان نمازهای طواف را بیان می‌کند ولی از آن بر می‌آید که مکانی که به عنوان جایگاه عبادت یکی از انبیای بزرگ یعنی حضرت ابراهیم علیه السلام شناخته شده، مکان مناسب تری برای اقامه نماز در آن می‌باشد؛ زیرا از یک سو، خاطره آن ولی بزرگ الهی یعنی حضرت ابراهیم (ع) تجدید می‌شود و نمازگزار از یک سو، به الگوگیری از آن سرمشق پاک و معصوم، ترغیب می‌شود و از سوی دیگر نورانیت و شرافت و قدامت آن مکان در معنویت نماز، تأثیر مضاعفی بر جای می‌گذارد.

ج- آبادان ساختن مسجد، نشانه ایمان و هدایت شدگی

خداوند در قرآن می‌فرماید: مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِم بِالْكَفْرِ

أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ (۱۷)
إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنِ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ
أَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ
أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ (توبه/۱۷ و ۱۸) :
«مشرکان را نرسد که مساجد خدا را آباد کنند در
حالی که به کفر خود گواهی می‌دهند آنان اعمالشان
ناپود شده و در آتش دوزخ جاودان خواهند بود.
مساجد خدا را فقط کسانی آباد می‌کنند که ایمان
به خدا و معاد دارند، نماز را بر پا می‌دارند. زکات
می‌دهند و جز از عظمت خدا نمی‌هراسند. چنین
کسانی امید است که از هدایت یافتگان باشند».
مقصود از تعمیر مسجد اعم از آباد ساختن ظاهر
آن و تعمیر معنوی است که به معنی برپایی نماز
و اعمال عبادی به